

Ключевые слова: речевое общение, эмотивно-оценочный дискурс, коммуникативная стратегия, коммуникативная тактика, инициативные оценочные коммуникативные тактики говорящего, реактивные оценочные коммуникативные тактики адресата.

Summary. Velivchenko V. F. Tactico-Strategic Cover of Expression and Reaction on Indirect Evaluation within English Emotive-and-Evaluative Dialogical Discourse

This article focuses on communicative strategies and tactics used by the speaker to express and used by the addressee to react on an indirect evaluation during their speech interaction. Such an interaction takes place within an emotive-and-evaluative dialogical discourse formalized by a text generated in turn by the speaker and the addressee. The analysis of such a text, embedded in the cognitive-communicative approach to understanding and description of the phenomena under study, allows identifying not only purely lingual, but also cognitive and pragmatic characteristics of the text generated by the speaker and the addressee within an emotive-and-evaluative dialogical discourse. Cognitive characteristics of such a text comprise linguistically represented evaluative communicative strategies and tactics used by both interlocutors. Different for the speaker and the addressee, these communicative tactics ensure a successful realization of the communicative intention: for a communicatively initiative speaker, it is to express an (in)direct positive or negative evaluation, and for the communicatively reactive addressee, it is to react on the speaker's evaluation. The identified corpus of evaluative communicative tactics used by both interlocutors within the above-mentioned type of discourse shows a considerable predominance of tactics that ensure both expressing and reacting on indirect positive and negative evaluation, with the latter prevailing.

Key words: speech communication, emotive-evaluative discourse, communicative strategy, communicative tactics, communicatively initiative evaluative tactics of the speaker, communicatively responsive evaluative tactics of the addressee.

УДК 811.112.2'342.9

О. В. Падалка

ПЕРЦЕПТИВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРОСОДИКИ АКТУАЛЬНОГО ЧЛЕНУВАННЯ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ПРОМОВИ

Статтю присвячено вивченню перцептивних характеристик просодики в типах актуального членування промов сучасних політичних діячів Німеччини. Ключова роль під час реалізації політичного виступу належить інтонації як комплексу просодичних засобів, що підсилюють значення промови. Саме нетипове використання інтонації дає можливість політику зацікавити аудиторію та маніпулювати реакцією слухачів на текст промови. Особливе інтонаційне оформлення досліджено в межах п'яти типів актуального членування мовлення. Встановлено, що політична промова будується здебільшого за допомогою тих типів актуального членування, у яких відоме повідомляється на початку, а викладення нової інформації є характерним для емоційних фрагментів виступу. У статті висвітлено інтонаційне оформлення актуального членування німецьких політичних промов за допомогою результатів аудитивного аналізу. Спираючись на отримані дані експерименту, виокремлено типи актуального членування мовлення політиків та за методом семантичного диференціалу Чарльза Осгуда виявлено роль мелодики, наголосу й пауз під час здійснення найбільшого впливу на слухача й маніпулювання увагою та емоціями аудиторії.

Ключові слова: просодика, типи актуального членування, німецька політична промова, тема, рема, мелодика, наголос, пауза.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку фонетичних студій орієнтований на дослідження мовленнєвої діяльності, зокрема виявлення закономірностей просодичного оформлення усного мовлення [1, с. 39], що дозволяє науковцям встановити мовні явища, які відбивають особливості вербалізації комунікативного наміру промовця. Тому в актуальних теоретичних та експериментальних дослідженнях, спрямованих на визначення особливостей оформлення висловлювання під час здійснення комунікації, важливим постає питання розкриття засобів, здатних суттєво підсилювати зміст повідомлюваного та впливати на слухача (О. Р. Валігура, М. П. Дворжецька, О. С. Іссерс, А. А. Калита, А. Мюллер, О. І. Стеріополо, І. П. Сусов, Я. Р. Федорів, Е. Фішер, В. Шнайдер).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Усе більше фонетистів приділяють увагу вивченню інтонаційних параметрів та виявленню специфіки їх взаємодії в усному мовленні (А. М. Антипова, А. Й. Багмут, О. О. Вольфовська, О. А. Зінченко, Т. М. Надеїна, А. М. Подшивайлова, Л. В. Постникова, Т. Л. Скрипняк, А. В. Сотников). Утім залишається невирішеною низка проблем, серед яких докладнішої розробки потребує визначення ролі просодики під час повідомлення відомої та нової інформації в політичному мовленні.

Мета статті полягає у з'ясуванні сутності просодичних компонентів у процесі актуального членування промов сучасних політичних діячів Німеччини для здійснення певного впливу на слухача.

Виклад основного матеріалу. Політичну промову проаналізовано в цьому дослідженні не тільки як усний політичний текст, що проголошується перед масовою аудиторією, порушує назрілі завдання певної сфери громадського життя та дає рекомендації щодо їх здійснення, але і як спосіб формування настрою в аудиторії, що призводить до дій реципієнтів [2, с. 269].

Вивчення перцептивних характеристик німецької політичної промови за методом семантичного диференціала Ч. Осгуда дозволило стверджувати, що політичне мовлення вирізняється особливою інтонаційною будовою, яка використовується політиком з метою маніпулювання увагою публіки.

Своєрідність просодики німецької політичної промови досліджувалася в межах зафіксованих аудиторіями-фонетистами п'яти типів актуального членування $T \rightarrow R$, $T_1 \rightarrow R \rightarrow T_2$, $R \rightarrow T$, $R_1 \rightarrow T \rightarrow R_2$ та $T_1 \rightarrow R_1 \rightarrow T_2 \rightarrow R_2$, у яких нову інформацію повідомляють на початку, у середині, або наприкінці висловлювання. Встановлено, що політичне мовлення структуроване переважно за допомогою тих типів АЧ, де відоме подане на початку висловлювання. Так, розгляд прикладів типу $T \rightarrow R$ дав змогу схарактеризувати виступ як спокійний, поступовий логічний виклад матеріалу. За типом $T_1 \rightarrow R \rightarrow T_2$ політики мають можливість докладніше висловити свою думку із наведенням фактів, побажань та порад, а тип $T_1 \rightarrow R_1 \rightarrow T_2 \rightarrow R_2$ оформлює розгорнуте нейтральне докладне висловлювання.

Аналіз мелодійного оформлення вище названих типів підтверджує, що більшість тематичних частин висловлювань у типах $T \rightarrow R$, $T_1 \rightarrow R \rightarrow T_2$, $T_1 \rightarrow R_1 \rightarrow T_2 \rightarrow R_2$, які виділено жирним, політики промовляють із висхідним рухом тону для звернення уваги слухачів на висвітлення нового та рівним рухом тону, який характеризує нейтральне неемоційне мовлення. Друга тема зазвичай констатує, доповнює, або уточнює попередню рему й оформлюється із низхідним тоном, що свідчить про завершеність висловленої думки. Наведемо приклад за типом АЧ $T \rightarrow R$.

(1) Політик: *"Deutschland" kann "mehr. ↑ "Wir haben Deutschland an die Spitze führt. Wir sind nicht mehr Schlusslicht in Europa. Wir sind Stabilitätsanker in Europa. Und wir sind die Wachstumslokomotive.*

(2) Диктор : *"Deutschland" kann "mehr". Wir haben Deutschland an die Spitze führt. Wir sind nicht mehr Schlusslicht in Europa. Wir sind Stabilitätsanker in Europa. Und wir sind die Wachstumslokomotive.*

У фрагменті (1) політичної промови, виголошеної політиком, каденція теми реалізується із висхідним тоном, який сигналізує про наступне повідомлення важливого / нового, а рематична частина, яку підкреслено, вимовлена із низхідним тоном для маркування закінченої думки. Зіставлення політичного тексту із читанням (2) виявило, що диктор оформлює висловлювання за нормою читання рівним тоном з метою продовження думки та низхідним тоном для її завершення. Така тенденція у відібраних типах АЧ дозволяє стверджувати, що для ораторського мовлення залежно від настанови політика характерна більша варіативність мелодійного контуру, ніж читання.

Виклад важливої інформації на початку повідомлення відповідає типам АЧ $R \rightarrow T$ та $R_1 \rightarrow T \rightarrow R_2$, які оформлюють найемоційніші фрагменти промови. Результатами аудитивного аналізу висловлювань, які починаються зі сповіщення "нового", підтверджено, що більшість із них промовляється із висхідним тоном на початку реми і рівним тоном на межі реми та теми в оригінальних промовах та читанні:

(3) **Політик:** *Und was 'wir[→] zur[→]zeit[↑] er[→]leben[↑], das ist eine Erup[→]tion[↓]. Die kann[→] "ähnlich[→] 'folgenreich sein[↑] wie "die[→] nach 19[→]89[→]: nach 'Ende[→] des 'Kalten[→] "Krieges[→], nach Zu[→]sammenbruch[→] des "Ostblocks[↓].*

(4) **Диктор:** *Und was 'wir[→] zur[→]zeit[→] er[→]leben[→], das ist eine Erup[→]tion[↓]. Die kann[→] "ähnlich[→] 'folgenreich sein[→] wie "die[→] nach 19[→]89[→]: nach 'Ende[→] des 'Kalten[→] "Krieges[→], nach Zu[→]sammenbruch[→] des "Ostblocks[↓].*

Наведені приклади (3) та (4) ілюструють, що суттєвих відмінностей руху тону на межі реми та теми в каденції не виявлено: рівний тон у каденції реми в обох випадках й низхідний рух тону в каденції теми. Зміну мелодійного контуру політика спостережено лише у випадку емоційно насиченої промови; вона підсилюється залежно від настанови політика вживанням логічного та емпатичного наголосів.

Під час аудитивного аналізу політичних промов була визначена частотність наголошення слів різних мовних класів у політичних промовах та під час читання. У політичному мовленні наголошують самостійні повнозначні слова (іменники, дієслова, прикметники, прислівники), оскільки вони несуть більшу семантичну вагу для передавання змісту політичного виступу, у той час як службові слова зазвичай акцентовані тільки для кращої реалізації думки політика. Проте за результатами аудитивного аналізу встановлено, що в емоційному мовленні роль службових частин мови може бути визначальною для висловлення наміру мовця. Отримані дані зведено нижче у табл. 1:

Таблиця 1

Розподіл логічного та емпатичного наголосів відповідно до частин мови в політичній промові та читанні (у %)

Тип наголосу Частина мови	Логічний наголос у політичній промові	Емпатичний наголос у політичній промові	Логічний наголос у читанні	Емпатичний наголос у читанні
Іменник	41,79	16,85	43,21	25,40
Дієслово	43,28	8,99	42,10	9,2
Прикметник	8,96	23,75	7,53	23
Прислівник	4,48	16,85	6,66	17,31
Займенник	-	6,74	-	6,27
Числівник	-	2,25	-	1,3
Сполучник	1,49	11,12	0,5	9,42
Прийменник	-	13,45	-	8,1

Відповідно до даних табл. 1 логічним наголосом здебільшого виділяють іменники (41,79%), дієслова (43,28%), прикметники (8,96%), прислівники (4,48%). Проте, виступаючи перед публікою, політик має не тільки привернути увагу слухачів, але й апелювати до їхніх емоцій. Тому оратор періодично використовує емпатичний наголос для виділення займенників (6,74%), сполучників (11,12%), прийменників (13,45%), частотність вживання яких переважно відзначена в рематичних фрагментах промови. Наведемо приклад:

(5) **Політик:** *"So, wie wir 'unsere 'Schulden, bremse ins 'Grund, gesetz ge"schrieben haben, so 'müssen wir das 'jetzt "'nicht nur "'mühselig bei 'jeder 'Haushaltsbe, ratung er'füllen, 'sondern wir müssen "'innerlich da'von über'zeugt sein, "'dass ein 'Leben, 'das an 'Morgen 'denkt, das 'zukunfts, fähige "Leben ist.*

Як видно з прикладу (5), слова з найбільшим емоційним забарвленням оратор виділяє емпатичним наголосом ("So, "nicht nur, "mühselig, "innerlich, "dass), підкреслюючи таким чином те, на що у висловлюванні реципієнтові варто звернути особливу увагу.

Під час читання відсоток наголошення службових слів значно менший (25,09%), ніж в оригінальних політичних промовах (33,56%), що характеризує неемоційне мовлення та зумовлене прагненням диктора до норми читання. Це підтверджує такий фрагмент (6):

(6) Диктор: *'So, wie wir 'unsere "'Schulden,bremse ins 'Grund,gesetz ge"schrieben haben, so 'müssen wir das "'jetzt 'nicht nur 'mühselig bei 'jeder 'Haushaltsbe,ratung er'füllen, 'sondern wir müssen "'innerlich da'von über'zeugt sein, 'dass ein 'Leben, 'das an 'Morgen 'denkt, das 'zukunfts,fähige "Leben ist.*

Порівняно із фрагментом промови Ангели Меркель, диктор емоційним наголосом виділяє лише самостійні слова *"Schulden,bremse, "jetzt* та *"innerlich*, які формують інформаційний центр висловлювання.

Отже, зіставлення вживання емпатичного наголосу в політичному мовленні та читанні виявило, що за допомогою нетипового наголосу політик може зацікавити присутніх своїм виступом, привернути увагу до нюансів промови та підкреслити важливість висловленої думки.

Характер дистрибуції пауз у промовах суттєво відрізняє політичний виступ від читання, оскільки специфіка паузації політичного виступу полягає не тільки в кількості пауз різної тривалості, а в місці їх застосування. Часто політики використовують паузи перед ключовими поняттями промови та після них, що дозволяє їм керувати увагою слухачів:

(7) Політик: *'Dieser Ver'gleich be"leidigt die "'Bürgerinnen und "'Bürger 'hier} in 'Nordrhein-West"falen 'ebenso / wie die 'Menschen in "Griechenland, / die "'jetzt die 'Folgen Jahr"zehntelanger Korrup"tion,} "'Selbstbedienung} und "'Misswirtschaft "ausbaden 'müssen, / "unterbezahlt, "arbeitslos, "hochverschuldet/ und} es 'trifft be'sonders/ die "'Jüngsten} in der Ge"sellschaft./*

У прикладі (7) Ханнелоре Крафт за допомогою короткої індивідуальної паузи підкреслює місце події *hier*, використанням середньої логічної паузи порівнює мешканців Північної Рейн-Вестфалії із громадянами Греції в тематичній частині та середньою логічною паузою розмежує відому та нову інформації.

(8) Диктор: *"Dieser Ver'gleich be'leidigt die 'Bürgerinnen und 'Bürger 'hier in 'Nordrhein-West"falen} "'ebenso wie die 'Menschen in "Griechenland,/ die "'jetzt die 'Folgen Jahr'zehntelanger Korrup'tion,} 'Selbstbedienung und 'Misswirtschaft "ausbaden 'müssen,/ "unterbezahlt,} "arbeitslos,} "hochverschuldet} "'und} es 'trifft be'sonders die "'Jüngsten in der Ge"sellschaft./*

Диктор (приклад 8) вживає лише коротку логічну паузу в порівнянні та середню логічну паузу на межі теми та реми. Місце локалізації логічних коротких і середніх пауз та коротких емотивних пауз рематичних частин у політичному виступі та читанні майже збігається й свідчить про однакове розуміння нового в повідомленні.

Результати аудитивного аналізу дозволяють відзначити, що політики активніше використовують паузи для виокремлення ключових слів, ніж диктори. Так, логічна коротка пауза вживається передусім для перепочинку, середня для розмежування інформації та довга для звернення уваги слухачів.

Висновки. Аудитивний аналіз політичних промов, виконаний носіями німецької мови, підтвердив припущення про важливу роль мелодики, наголосу та пауз для виокремлення важливої / нової інформації й здійснення впливу на слухача, що дозволило виявити й описати ті просодичні параметри, завдяки яким розуміння комунікативної інтенції мовця стає можливим. За результатами аудитивного аналізу встановлено, що тематичні частини наприкінці висловлювання здебільшого вирізняються низхідним рухом тону, а коливання мелодики в ремі суттєво залежать від попередньої настанови промовця. Виділення самостійних і службових слів шляхом логічного й емпатичного наголосів у ремі зосереджує увагу слухачів на наголошеному слові й зазвичай збігається з прагматичною метою виступу політика. Особливе наголошення службових слів більшою мірою пов'язане із емоційним станом, у якому перебуває політик під час проголошення промови. Виокремленню семантичних центрів у політичних промовах сприяють паузи усіх видів та тривалості. У політичних виступах оратори використовують різні за тривалістю логічні, емотивні, індивідуальні, психологічні паузи та паузи хезитації. Політики застосовують паузи перед прагматично насиченою частиною висловлювання, дозволяючи слухачам налаштуватися на сприйняття важливої інформації, а також після ключового фрагмента для надання реципієнтам можливості осмислити сказане.

Список використаної літератури

1. Багмут А. Й. Интонация как засіб мовної комунікації / Алла Йосипівна Багмут. – К. : Наукова думка, 1980. – 243 с.
2. Стеріополо О. І. Перлокутивний ефект просодії мовлення / О. І. Стеріополо // Актуальні проблеми романо-германської філології в Україні та Болонський процес: матеріали міжнар. наук. конф., (24–25 лист. 2004 р.) – Чернівці : Рута, 2004. – С. 268–270.

Надійшла до редакції 9.02.15
 Прийнято до друку 14.05.15

Аннотация. Падалка О. В. Перцептивные характеристики просодики актуального членения современной немецкой политической речи

Статью посвящено изучению перцептивных характеристик просодики в типах актуального членения речей современных политических деятелей Германии. Ключевая роль во время реализации политического выступления принадлежит интонации как комплексу просодических средств, которые усиливают значение речи. Именно нетипичное использование интонации позволяет политику заинтересовать аудиторию и манипулировать реакцией слушателей на текст речи. Особое интонационное оформление исследовалось в рамках пяти типов актуального членения речи. Установлено, что политическая речь строится с помощью тех. Типов актуального членения, в которых известное сообщается вначале, а представление новой информации характерно эмоциональным фрагментам выступления. В статье описано интонационное оформление актуального членения немецких политических речей по результатам аудитивного анализа. Опираясь на полученные данные, выделено типы актуального членения речи политиков и по методу семантического дифференциала Чарльза Осгуда определено роль мелодики, ударения и пауз во время оказания наибольшего влияния на слушателей и манипуляция вниманием и эмоциями аудитории.

Ключевые слова: просодика, типы актуального членения, немецкая политическая речь, тема, рема, мелодика, ударение, пауза.

Summary. Padalka O. V. The perceptual characteristics of prosody actual division of modern German political speech

The article highlights the problem of role the determination types of actual segmentation of political speech and its prosodic features. Communicative types characteristic to speeches and role of prosodic components (melody, accent, pause) according to the speakers intention are set in the article. The aim of this article is to assess the importance of prosody in the delimitation of the political speech. Describing melody, an accent, pause and its types and use, it is established role of different parts of speech in speeches of German politician. Intonation can signal to listener what is to be taken as new information and what is already given. It can indicate when the speaker is indicating some sort of contrast or link with material in another tone unit. Each prosodic feature performs a definite task and all of them work simultaneously. The prosody reflects in this experiment not only various features of the speaker or the utterance, but hers emotional state, which helps her to present different forms of the presentation (statement, command etc.)

Key words: pitch, accent, pause, actual division, communicative intention, theme, rhema.

UDC 811.81'42:070

O. I. Pjetsukh

**THE UK PARLIAMENTARY DEBATES OF THE CONSERVATIVES:
 ANALYSIS OF SOME PRODUCTIVE METAPHORS**

This article focuses on some basic metaphorical representations used in the political discourse of the parliamentary debates in the UK. In general political sphere is characterized by high metaphoricity that gives more significance to the information and intensifies its importance. The research demonstrates how the Conservatives use some basic universal metaphorical representations in their debates, such as politics as war. They also use some non-widespread metaphors such as politics as plants and machines. The formation of such metaphors is studied with the help of propositional and metaphoric modeling, as well as contextual-interpretational and componential analysis. The propositional modeling aims to define the structure of propositions in the donor domains and in the recipient domain POLITICS. The metaphoric modeling helps to explain the mechanism of donor and recipient domains' integration. This paper deals with the peculiarities